

110 éve született a golyóstoll magyar feltalálója, Bíró László

Bíró László József 1899. szeptember 29-én született Budapesten. Először az orvosi egyetem hallgatója volt, de tanulmányait nem fejezte be. Színes egyéniségét széles érdeklődés és sokoldalúság jellemezte, amit bizonyít számos próbálkozása. Volt grafológus, hipnotizőr, autóversenyző, vámuigyintéző, de foglakozott festészettel és szobrászattal is. Szétágazó és sokoldalú érdeklődése ellenére Bíró László elsősorban mégiscsak feltaláló volt. Kidolgozott egy automatikus sebességváltót, amit a General Motors megvásárolt, de nem használták fel. 1930-ban olyan mosógépet népszerűsített, amelyhez közönséges konyhai tűzhely szolgáltatotta az energiát.

1932–1934 között a *Hongrie – Magyarország – Hungary* című művészeti folyóiratnak volt a főszerkesztője. A budapesti Fészek klubban Molnár Ferenc, Heltai Jenő művésztársasága kedvelte a kicsit különc újságírót. Legfőbb találmánya éppen újságírói pályájához kapcsolódik. Mindennap látogatta a nyomdákat, s megfigyelte a rotációs hengerek egyenletes munkáját. Láta, hogy az újságok nyomásánál használt sűrűbb festék gyorsan száradt a papíron, és pizskolódásmentesen megmarad. Mivel ez a sűrű festék nem volt cseppfolyós, egy kis golyót szerkesztett a tollba, amely a festéket annak aljára vezette. Ahogy a toll a papíron mozog, a golyó forog, és így veszi föl a festéket, melyet a papírra ken. Az 1931-es Budapesti Nemzetközi Vásáron már bemutatott egy megoldást, amikor a nagyméretű toll hegyeként alkalmazott golyót.

Első golyóstoll-szabadalmát Töltőtoll néven 1938. április 25-én jelentette be a Magyar Királyi Szabadalmi Bíróságnak. Nem sokkal utána, 1938. november 23-án „Pépes halmazállapotú tinta és hozzá tartozó töltő-toll” címmel jelentett be újabb szabadalmat. Bíró 1939-ben Párizsba ment, majd Argentínába emigrált. 1940-től tovább kísérletezett, s a speciális festékekkel töltött golyóstoll találmányára 1943. júniusában ott kapott szabadalmat. Az első rendszeres eladásra gyártott golyóstollakat „Eterpen” néven 1945-től árusították Argentínában.

A németek már 1939-ben átvették megoldását, és „Exakt” néven forgalmazták a tintával tölthető golyóstollat. Az angol kormány azért vásárolta meg a szabadalmat, mert a golyóstoll a repülőgépeken nagy magasságokban is működött, nem folyt ki belőle a tinta. A Royal Air Force már 1944-től használta a Bíró-féle golyóstollakat. A franciák máig fennálló részvénytársaságot alapítottak a találmány hasznosítására. A Parker cég 1957-ben kezdte meg a golyóstollak forgalmazását, és az 1960-as évektől világszerte elterjedt íróeszköz lett. A golyóstoll elnevezése feltalálója nevével kötődött össze, angol nyelvterületen „biro-pen”, franciául „biron”-nak nevezik.

Mint minden találmánynak, így a golyóstollnak is voltak előzményei. 1888-ban az USA-ban, 1912-ben, majd 1914-ben Németországban mutattak be hasonló konstrukciókat, de ezek a tollak csupán néhány napig voltak használhatók.

Végeredményben a golyóstoll egy viszkozus tintával töltött hengerforma tartályból és egy annak végét lezáró, általában acélból, sárgarézből vagy volfrám-karbidból készült, egy milliméter körüli átmérőjű gömbből áll. Amikor a toll hegyét végighúzzuk a papíron, a forgó gömb kijuttatja a tintát, ami majdnem azonnal megszárad. Az olcsó, megbízható és karbantartást nem igénylő golyóstollakat mára alacsony egységáron, százmilliós mennyiségben gyártják.

Bíró Lászlónak számos más jelentős találmánya is volt, többek között a hőálló cserép, vérnyomás mérésére alkalmas eszköz, újfajta zár, elektromágneses továbbító berendezés. Életútját számos nehézség övezte, szabadalmi perei voltak, de mégis az egész világ Bíró Lászlót tiszteli a könnyen használható és nagyüzemi gyártásra alkalmas golyóstoll, a Biro-pen megalkotójaként.

Bíró Lászlót Argentínában maximálisan elismerték. Tiszteletére születésnapját, szeptember 29-ét tették meg az argentin feltalálók napjává. A nagy argentin feltalálókat ábrázoló bélyegsorozatot az ő arcképével indították el. 1985. november 24-én Buenos Airesben hunyt el.

DR. GÖMÖR BÉLA